



**Міністерство оборони України**

**Військовий стандарт 01.106.105  
(Видання 1)**

**Інженерне забезпечення**

**Глосарій термінів та визначень із  
знешкодження вибухонебезпечних  
предметів та протидії саморобним  
вибуховим пристроям**

**ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАДАННЯ ЧИННОСТІ**

Прийнято та надано чинності: наказ начальника Управління стандартизації, кодифікації та каталогізації від \_\_\_\_\_ № \_\_\_\_.

Реєстраційний номер ОВС/\_\_\_\_\_.

Чинний від \_\_\_\_\_

**ІСТОРИЧНА ДОВІДКА**

Військовий стандарт ВСТ 01.106.005 розроблено в перше.

**ОБЛІК ЗМІН ТА ПОПРАВОК**

Порядковий номер зміни, поправки	Дата і номер наказу про прийняття зміни, поправки	В якому місці документа розміщено зміну, поправку

## ПЕРЕДМОВА

**I.** Цей військовий стандарт розроблено Управлінням екологічної безпеки та протимінної діяльності спільно з Центром розмінування, Агенством з підтримки та постачання НАТО та інструкторами Збройних Сил Канади у рамках Операції UNIFIER. Розробники: **В.Ю. Галіцин, В.О. Заверуха, С.М. Зубаревський, М.В. Комісаров** (керівник розробки), **С. Лаплант, Ю.А. Лачугіна, І.В. Маматов, В.М. Петровський, В.Г. Родіков**, кандидат педагогічних наук, **А.В. Романович, Ф. Сас, М. Сміт, О.Д. Щебетюк**.

**II.** Цей військовий стандарт розроблено на основі термінів, які визначені у стандартах НАТО.

**III.** Цей військовий стандарт погоджено видами Збройних Сил України та окремими родами військ Збройних Сил України, Головним управлінням оперативного забезпечення Збройних Сил України, військовою частиною А0515 та Управлінням стандартизації кодифікації та каталогізації.

**IV.** Цей військовий стандарт може бути застосовано в органах військового управління Міністерства оборони України, Генерального штабу Збройних Сил України та інших військових формуваннях, утворених відповідно до законодавства України з метою організації підготовки особового складу з протидії саморобним вибуховим пристроям.

**V.** Міністерство оборони України не несе відповідальності за наслідки застосування цього стандарту не за призначенням.

**VI.** Усі питання, що стосуються цього військового стандарту, направляти до Управління екологічної безпеки та протимінної діяльності.

## ЗМІСТ

Вступ.....	5
1. Сфера застосування.....	5
2. Нормативні посилання.....	5
3. Умовні позначки та скорочення.....	5
4. Терміни та визначення понять.....	5
A.....	7
B.....	7
C.....	7
D.....	9
E.....	12
F.....	16
H.....	17
I.....	18
J.....	19
L.....	19
M.....	19
N.....	21
P.....	21
R.....	21
S.....	23
T.....	26
U.....	26
V.....	27
W.....	27
Абетковий покажчик.....	28
Додаток 1. Бібліографія.....	30

## ВСТУП

Військовий стандарт (далі – ВСТ) розроблено в рамках співпраці НАТО та України з метою створення словника термінів у сфері знешкодження вибухонебезпечних пристроїв та протидії саморобним вибуховим пристроям (далі – ВНП та протидії СВП).

## 1. СФЕРА ЗАСТОСУВАННЯ

Цей ВСТ встановлює єдине розуміння у сфері знешкодження ВНП та протидії СВП.

Визначення та терміни охоплюють широкий спектр дисциплін, процесів та обладнання, які пов'язані з діяльністю щодо знешкодження ВНП та протидії СВП.

В цей глосарій включено терміни та визначення, які описують різні типи СВП та характерні компоненти СВП.

## 2. НОРМАТИВНІ ПОСИЛАННЯ

Цей військовий стандарт не містить посилань на інші документи.

## 3. УМОВНІ ПОЗНАКИ ТА СКОРОЧЕННЯ

У цьому військовому стандарті умовні позначки та скорочення наведені у тексті.

## 4. ТЕРМІНИ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТЬ

### A

<b>Allied joint publication (AJP )</b> [6]	Спільна публікація
<b>Anti-disturbance device</b> An internal or external device on a mine arranged to actuate the mine in case of outside disturbance. <i>See also anti-countermining device; anti-handling device.</i> [13]	<b>Елемент невилучення</b> Пристрій, який конструктивно є окремим елементом або частиною інженерного боєприпаса та призначений для унеможливлення його знешкодження (зняття, вилучення). <i>Дивитись також, пристрій встановлений проти знешкодження;</i>

*пристрій на невилучення.*

### **Antihandling device**

A device intended to protect a mine and which is part of, linked to, attached to or placed under the mine and which activates the mine when an attempt is made to tamper with or otherwise intentionally disturb the mine. [15]

### **Area clearance**

In land operations, the detection and if found, the identification, marking and neutralization, destruction or removal of mines or other explosive ordnance, improvised explosive devices and booby traps in a defined area to allow a military operation to continue with reduced risk.

*Note: Area clearance is normally conducted by military units.* [12], [15]

### **Area search (A/S)**

Reconnaissance or search of a specific area to provide new or updated information on general or specific situations and/or activities. [15]

### **Arming**

As applied to explosives, weapons or weapon systems, the changing from a safe to an armed state of readiness. [15]

### **Элемент або пристрій невилучення**

Пристрій встановлений для захисту міни і є її складовою, приєднаний або встановлений під міною і який приводить в дію міну при спробі її знешкодження (нейтралізації) на місці встановлення.

### **Очищення території**

Ідентифікація, маркування, нейтралізація, руйнування, або вилучення мін, вибухонебезпечних залишків війни, саморобних вибухових пристроїв та мін-пасток на визначеній ділянці у ході їх пошуку та виявлення при проведенні наземних операцій, для забезпечення продовження проведення військових операцій із меншим ступенем ризику.

*Примітка: Очищення території зазвичай виконується військовими підрозділами.*

### **Обстеження території (району)**

Розвідка або пошук на визначеній ділянці місцевості для забезпечення новою інформацією або її оновлення стосовно специфічної ситуації і активності.

### **Спорядження (переведення у бойовий стан)**

Переведення (приведення) вибухових речовин, боєприпасів, засобів або систем озброєння з безпечного (не бойового) стану у бойовий стан.

**B****Biometrics**

Automated recognition of individuals based on their behavioural and biological characteristics. [11], [17]

**Біометрія**

Сукупність автоматизованих методів і засобів ідентифікації особи, заснованих на її фізіологічних або поведінкових характеристиках

**Bomb**

Explosive article which is dropped from aircraft. It may contain a flammable liquid with bursting charge, a photo-flash composition or a bursting charge. The term excludes aerial torpedoes. [7]

**Бомба**

Вибуховий предмет, що зазвичай скидається з літального апарату. Вона може містити запалювальну рідину з вишибним зарядом, освітлювальну суміш чи розривний заряд. Це поняття виключає авіаторпеди.

**Booby trap**

A device designed, constructed or adapted to kill or injure, which functions when a person disturbs or approaches an apparently harmless object or performs an apparently safe act. [15]

**Міна-пастка**

Пристрій розроблений, сконструйований чи адаптований задля знищення та ураження, що приводиться в дію коли особа торкається чи підходить до явно нешкідливого предмета або після виконання зазвичай безпечної дії.

**C****Cache**

A hidden store of things, for C-IED this means the same as hide. [11]

**Тайник**

Прихований склад предметів, в контексті П-СВП те саме, що схованка.

**Charge**

The amount of propellant required for a fixed, semi-fixed, or separate loading projectile, round or shell. It may also refer to the quantity of explosive filling contained in a bomb, mine or the like. In combat engineering, a quantity of explosive, prepared for demolition purposes. [15]

**Заряд**

Кількість металюної ВР, необхідної для патронного, гільзового та картузного заряджання боєприпаса, артилерійського пострілу або снаряду. Це також може відноситись до кількості вибухової речовини, яка міститься в бомбі, міні або іншому боєприпасі.

В інженерній справі певна кількість  
кількість вибухової речовини, що  
підготовлена до підриву.

**Chemical, biological,  
radiological, and nuclear explosive  
ordnance**

A fully engineered assembly  
designed to cause the release of a  
chemical or biological agent or  
radiological material onto a chosen  
target or to generate a nuclear  
detonation. [12]

**Хімічні, біологічні,  
радіаційні та ядерні ВВП**

Повністю зібраний  
інженерний боєприпас, що  
призначений для розповсюдження  
хімічних речовин, чи радіаційних  
матеріалів з метою нанесення  
ураження противнику, або  
створення ядерного вибуху.

**Chemical, biological,  
radiological and nuclear explosive  
ordnance disposal**

The use of EOD procedures on  
devices that contain chemical,  
biological, radiological or nuclear  
payloads and materials. [12]

**Знешкодження хімічних,  
біологічних, радіаційних та  
ядерних ВВП**

Застосування процедур  
знешкодження ВВП, що містять у  
бойовому спорядженні хімічні,  
біологічні, радіаційні чи ядерні  
матеріали.

**Cluster**

Group of bombs released  
together. A cluster usually consists of  
fragmentation or incendiary bombs.  
[15]

**Касета (касєтний боєприпас)**

Група суббоєприпасів, що  
скидаються одночасно. Касєти  
зазвичай складаються з осколкових  
чи запалювальних суббоєприпасів.

**Command-detonated munition**

A munition that is deliberately  
and remotely detonated by the person  
in control of that munition.  
[15]

**Керований боєприпас**

Боєприпас, що свідомо та  
дистанційно приводиться в дію  
особою, яка відповідальна за  
контроль над цим боєприпасом.

**Command-wire improvised  
explosive device (CWIED)**

A switch where the firing point  
and contact point are separate but  
joined together by a length of wire. [6]

**СВП керований по проводах**

СВП, в якому підривна станція  
та ініціюючий елемент відокремлені,  
проте з'єднані за допомогою  
проводів для керування засобом  
ініціювання.



**Commercial Explosives**

Explosives produced and used for commercial, industrial, or recreational applications.

**Вибухова речовина**

**промислового виготовлення**  
ВР, що виготовляється та застосовується в комерційних, промислових чи розважальних цілях.

**Conventional munition**

Complete device charged with explosives, propellants, pyrotechnics, initiating composition but without chemical, biological, radiological or nuclear material, for use in military operations, including demolitions. [12]

**Звичайні боєприпаси**

Боєприпаси які не містять хімічних, біологічних, радіологічних чи ядерних матеріалів і застосовуються при проведенні військових операцій, включно з підривними роботами.

**Conventional Munitions Disposal (CMD)**

The use of explosive ordnance disposal procedures on a munition that is neither chemical, biological, radiological nor nuclear. [12]

**Знешкодження звичайних (штатних) боєприпасів**

Застосування процедур знешкодження ВПН на боєприпасах, що не є хімічними, біологічними, радіаційними чи ядерними.

**Counter-RCIED Electronic Warfare (CREW)****Засоби радіоелектронної протидії радіокерованим СВП**

Термін США, що застосовується в контексті захисту від СВП військ (сил) засобами радіоелектронної боротьби (ECM/EW).

**D****Demining**

The removal of all unexploded mines, explosive ordnance, improvised explosive devices and booby traps from a defined area to make the area safe for civilians.

*Note: Demining is not normally conducted by military units.* [15]

**Розмінування**

Процес повного вилучення (знешкодження) мін, вибухонебезпечних матеріалів, вибухонебезпечних залишків війни, СВП та мін-пасток з визначеної території, з метою забезпечення безпеки цивільного населення.

*Примітка: розмінування, зазвичай, не проводиться військовими підрозділами.*

**Demining (humanitarian demining)**

Activities which lead to the removal of *explosive ordnance* hazards, including technical survey, mapping, clearance, marking, post-clearance documentation, community mine action liaison and the handover of cleared land. Demining may be carried out by different types of organisations, such as NGOs, commercial companies, national mine action teams or military units. Demining may be emergency-based or developmental.

*Note:*

*in IMAS standards and guides, explosive ordnance clearance is considered to be just one part of the demining process;*

*in IMAS standards and guides, demining is considered to be one component of mine action;*

*in IMAS standards and guides, the terms demining and humanitarian demining are interchangeable. [8].*

**Demolition**

The destruction of structures, facilities or materiel by use of fire, water, explosives, mechanical, or other means. [15]

**Розмінування (Гуманітарне розмінування)**

Діяльність, внаслідок якої відбувається усунення загроз від вибухонебезпечних предметів, включаючи технічне обстеження, складання карт, очищення, маркування, складання документації після очищення, зв'язок з громадами з питань протимінної діяльності та передача очищеної території. Розмінування може виконуватися різними організаціями на зразок НУО (неурядовими організаціями), комерційними компаніями, національними органами з протимінної діяльності або військовими підрозділами. Розмінування може здійснюватися як в аварійному порядку, так і під час звичайного перебігу подій.

*Примітка:*

*в стандартах і нормах МСПМД (IMAS), очищення від мін та ВЗВ вважається всього лише однією складовою частиною процесу розмінування;*

*в стандартах і нормах МСПМД (IMAS), розмінування вважається одним з компонентів протимінної діяльності;*

*в стандартах і нормах МСПМД (IMAS), терміни «розмінування» та «гуманітарне розмінування» є взаємозамінними.*

**Руйнування пошкодження**

Знищення конструкцій, будівель, або об'єктів військової техніки за допомогою вогню, води, вибухових речовин, механічних або інших засобів.

**Destroy in situ, blow in situ**

To destroy an item of explosive ordnance without moving it from where it was found, generally by placing an explosive charge according to Explosive Ordnance Disposal procedures.

**Знищення на місці**

Знищення вибухонебезпечного предмету не зрушуючи його з місця, найчастіше із застосуванням вибухового заряду відповідно до процедур знешкодження ВВП.

**Detection**

The discovery by any means of the presence of a person, object or phenomenon of potential military significance. [15]

**Виявлення**

Виявлена за допомогою будь-яких методів присутність особи, об'єкту чи явища, що мають військове значення.

**Disarm**

To restore a fuzing system to a non-armed condition from an armed condition, either reversibly, to permit rearming, or irreversibly and permanently (sterilization). [7]

**Переведення з бойового положення в безпечне**

Переведення боєприпаса в безпечне положення з бойового, таким чином, щоб його можна було повторно перевести в бойове положення або переведення боєприпаса з бойового положення в безпечне з неможливістю подальшого застосування.

**Disarmed mine**

A previously armed mine which has been returned to a safe state. [15]

**Міна в безпечному положенні**

Міна, що не була переведена в бойове положення, або переведена з нього у безпечне (не бойове) положення.

**Doctrine**

Fundamental principles by which the military forces guide their actions in support of objectives. It is authoritative but requires judgement in application. [15]

**Доктрина**

Основні принципи, що визначають характер дії збройних сил при виконанні ними своїх задач. Незважаючи на розпорядницький характер доктрини, її виконання вимагає критичного підходу.

**Dud**

Explosive munitions which has not been armed as intended or which has failed to explode after being armed. [15]

**Боєприпаси, що не вибухнули**

Боєприпаси, які не були приведені в дію (у бойове положення), як це передбачалось конструкцією, чи не вибухнули, перебуваючи в бойовому положенні, за відповідних умов.

**E**

**Electronic Counter Measures (ECM)**

That division of electronic warfare involving actions taken to prevent or reduce an adversary's effective use of the electromagnetic spectrum (EMS) through the use of electromagnetic energy. There are three sub-divisions of ECM: electronic jamming, electronic deception and electronic neutralisation. [6], [15]

*In the context of C-IED, ECM generally refers to RF inhibition (jamming) equipment used for force protection purposes. [Informal]*

**Electronic Warfare (EW)**

Military action to exploit the electromagnetic spectrum encompassing: the search for, interception and identification of electromagnetic emissions, the employment of electromagnetic energy, including directed energy, to reduce or prevent hostile use of the electromagnetic spectrum, and actions to ensure its effective use by friendly forces. [15]

**Радіоелектронне подавлення**

Дії по запобіганню чи зниженню ефективності використання супротивником спектра електромагнітного випромінювання шляхом застосування електромагнітної енергії.

Існує три види радіоелектронного подавлення: електронне подавлення; електронна дезорієнтація; електронна нейтралізація радіоелектронних засобів противника.

**Радіоелектронна боротьба**

Дії військ з використанням спектра електромагнітних коливань, які включають пошук, перехоплення і розпізнання джерел електромагнітного випромінювання, застосування електромагнітної енергії, у тому числі спрямованої енергії, для зниження ефективності чи запобіганню використання спектра електромагнітного випромінювання противником і забезпечення його ефективного застосування своїми військами.

**Estimated net explosive weight (NEW)**

A reference to the estimated weight of the main charge which can be derived from observations of the blast effects, crater characteristics or container dimensions. [IED Tech Expl Lexicon]

**Exploitation**

Taking full advantage of any information that has come to hand for tactical or strategic purposes. [15]

**Explosion**

A nuclear, chemical or physical process leading to the sudden release of energy.

**Explosive**

A substance or mixture of substances which, under external influences, is capable of rapidly releasing energy in the form of gases and heat. [15]

**Explosive ordnance (EO)**

All munitions containing explosives, nuclear fission or fusion materials and biological and chemical agents.

*Note: The English preferred term refers to explosive munitions collectively. Examples: bombs and warheads; guided and ballistic missiles; artillery, mortar, rocket and small-arms munitions; all mines, torpedoes and depth charges, demolition charges; pyrotechnics; clusters and dispensers; cartridge and propellant-actuated devices; electro-explosive devices; improvised explosive devices; and all similar or*

**Оціночний заряд вибухової речовини**

Маса основного заряду, визначена шляхом спостереження результату вибуху, характеристик воронки, чи розмірів контейнера.

**Використання інформації**

Максимальне використання будь-якої отриманої інформації в тактичних чи стратегічних цілях.

**Вибух**

Радіаційний, хімічний чи фізичний процес, що призводить до швидкого вивільнення енергії.

**Вибухові речовини**

Хімічні сполуки або суміші, які здатні під впливом зовнішніх дій до швидкого хімічного перетворення, що відбувається з виділенням великої кількості тепла і газоподібних продуктів.

**Вибухонебезпечний предмет (ВНП)**

Всі боєприпаси, що містять вибухові речовини, ядерні речовини чи запалювальні речовини, біологічні та хімічні елементи (сполуки).

*Примітка: в англійській мові надають перевагу терміну відносно вибухових боєприпасів в загальному. Напр.: Бомби та бойові частини; керовані та балістичні ракети; артилерійські, гранатометні постріли; ракети та боєприпаси малого калібру; всі міни, торпеди, глибинні заряди, підривні заряди, підривні заряди; піротехнічні*

*related items or components explosive in nature. [12], [15]*

*заряди, касетні боєприпаси, кластери та вибухові пристрої, електронні вибухові пристрої, СВП, та подібні вибухові пристрої чи їх складові.*

### **Explosive ordnance clearance**

EOD procedures undertaken by qualified personnel to reduce or eliminate the threat posed by explosive ordnance from a defined area. [12]

### **Очищення від ВВП**

Процедури знешкодження ВВП, що проводяться кваліфікованим персоналом, для зменшення чи усунення загрози ВВП з визначеної території.

### **Explosive ordnance disposal (EOD)**

The detection, accessing, uncovering, identification, mitigation, rendering safe, recovery, exploitation and final disposal of explosive ordnance, regardless of condition.

*Note: Explosive ordnance disposal extends to explosive remnants of war and stockpiles, or other explosive ordnance that has become hazardous by damage or deterioration. [12], [15]*

### **Знешкодження ВВП**

Виявлення, оцінка, ідентифікація, переведення у стан, що виключає несанкціоноване спрацювання, видалення та утилізація в залежності від наявних умов.

*Примітка: знешкодження ВВП поширюється на вибухонебезпечні залишки війни та запаси, або інші вибухонебезпечні боєприпаси, які стали небезпечними в результаті пошкодження або старіння.*

### **Explosive ordnance disposal advisor**

EOD qualified personnel who are able to advise on EOD activities and support the commander and all staff functions through planning, preparation, execution and transition of operations. [12]

### **Радник зі знешкодження ВВП**

Кваліфікований спеціаліст зі знешкодження ВВП, що спроможний надавати поради щодо діяльності зі знешкодження ВВП та допомогу командирів і офіцерам штабу на етапах планування, підготовки, виконання та розвитку операції.

### **Explosive ordnance disposal incident**

The suspected or detected presence of unexploded explosive ordnance, or damaged explosive

### **Випадок зі знешкодження ВВП**

Прогнозовані чи виявлені ВВП, що не вибухнули чи пошкоджені ВВП, що несуть загрозу

ordnance, which constitutes a hazard to operations, installations, personnel or material.

*Note: Not included in this definition are the accidental arming or other conditions that develop during the manufacture of high explosive material, technical service assembly operations or the laying of mines and demolition charges. [12], [15]*

### **EOD operation**

An operation to reduce or eliminate the effects of explosive ordnance. [12]

### **EOD procedures**

Those particular courses or modes of action taken by explosive ordnance disposal personnel for access to, diagnosis, rendering safe, recovery and final disposal of explosive ordnance or any hazardous material associated with an explosive ordnance disposal incident. [12]

**Explosive ordnance reconnaissance (EOR)** The investigation, detection, location, marking, initial identification, confirmation and reporting of suspected unexploded explosive ordnance in order to determine further action. [12], [15]

### **Explosive ordnance threat**

An indication of the potential harm to military forces from the number, nature, disposition and detectability of explosive ordnance in a

для виконання операції, споруд, особового складу чи матеріалів.

*Примітка: це визначення не включає в себе випадкове переведення в бойове положення, чи інші умови, що створюються під час виготовлення бризантних вибухових речовин, технічних робіт зі збирання та приведення в дію, чи закладання мін чи підричних зарядів.*

### **Операції зі знешкодження ВВП**

Операції щодо зниження чи усунення наслідків від ВВП.

### **Процедури знешкодження ВВП**

Це визначені напрями чи моделі діяльності, що застосовуються персоналом зі знешкодження ВВП для виявлення, розпізнавання, знешкодження, вилучення та остаточного знищення ВВП чи будь-яких небезпечних речовин, пов'язаних з інцидентом знешкодження ВВП.

### **Ідентифікація ВВП**

Дослідження, виявлення, розташування, маркування, первинне розпізнавання, підтвердження та звітність про можливий ВВП, що не розірвався для визначення подальших дій.

### **Загроза ВВП**

Показник потенційної загрози (нанесення втрат) військовим силам у залежності від кількості, складу, розподілу сил та їх здатності до

given area. [12]

**Explosive remnants of war (ERW)**

Unexploded explosive ordnance and abandoned explosive ordnance. [12]

виявлення ВВП у заданому районі.

**Вибухонебезпечні залишки війни (ВЗВ)**

Боєприпаси, що не вибухнули і залишені вибухонебезпечні предмети.

**F**

**False**

An incident though reported in good faith as a potential improvised explosive device subsequently diagnosed as a false alarm. [11]

**Фальшивий випадок**

Подія, коли було повідомлено про підозрілий предмет, що може бути СВП, проте після перевірки виявилось, що це був помилковий виклик.

**Find**

An item of explosive ordnance, weapons or other terrorist / insurgent or military equipment / resources, found either during a planned search or during other operations. [11]

**Знахідка (Find)**

Вибухонебезпечні предмети, зброя чи інше військове спорядження/ресурси, що належить терористам/бойовикам чи виявлено під час проведення запланованого пошуку чи інших операцій.

**Fire**

To detonate the main explosive charge by means of a firing system. [15]

**Підрив**

Детонування головного заряду ВР елементами бойового ланцюгу.

**Firing circuit**

In land operations, an electrical circuit and/or pyrotechnic loop designed to detonate connected charges from a firing point. [15]

**Вибухова мережа**

В контексті наземних операцій, електрична або вогнева вибухова мережа, призначені для підривання з'єднаних зарядів з підривної станції.

**Firing point**

That point in the firing circuit where the device employed to initiate the detonation of the charges is located. [15]

**Підривна станція**

Це позиція в електричній вибуховій мережі, де розташований пристрій, що приводить до детонації зарядів.



**Force Protection**

All measures and means to minimize the vulnerability of personnel, facilities, equipment and operations to any threat and in all situations, to preserve freedom of action and the operational effectiveness of the force. [15]

**Захист Сил**

Всі заходи і засоби для того, щоб звести до мінімуму уразливість персоналу, об'єктів, обладнання та операцій до будь-якої загрози і в усіх ситуаціях, з метою збереження свободи дій та оперативної ефективності військ (сил).

**Forensically enabled intelligence (FEI)**

The intelligence resulting from the collection, processing, analysis, and interpretation of forensic materials and data, and the contextual data associated therewith, and other available intelligence, which answers a commander's or decision maker's information needs concerning events, locations, ideology, persons, networks, or populations of interest. [15]

**Дані, зібрані із застосуванням криміналістичних процедур**

Дані, що отримують в результаті збору, опрацювання, аналізу та пояснення криміналістичних матеріалів та даних, тлумачення ситуативних даних та інші наявні докази, які задовольняють інформаційні потреби стосовно діяльності, розташування, ідеології, осіб, мережі чи цільової групи населення.

**H****Hide**

A space in which resources are concealed. It may be used before, during or after an incident and be static or mobile. [10], [11]

**Схованка (Hide)**

Простір, в якому сховані ресурси. Вона може бути використана до, протягом чи після випадку(події) та бути стаціонарною чи мобільною.

**Hoax**

Within C-IED an IED incident that involves a device fabricated to look like an improvised explosive device, or a false warning of the presence of an improvised explosive device, intended to purposely and maliciously create fear or elicit a response. [11]

**Хибний СВП**

В контексті протидії СВП (ознаки присутності СВП), що застосовується для хибного попередження про наявність СВП чи пристрій (муляж), виготовлений таким чином, щоб він виглядав як СВП, призначений, для цілеспрямованого і навмисного виклику страху чи необхідної

реакції (дії).

**Homemade Explosive (HME)**  
 Non-standard explosive mixtures/compounds which have been formulated/synthesized from available ingredients. Most often utilized in the absence of commercial/military explosives.

**Саморобна вибухова речовина**  
 Нестандартна вибухова суміш/сполука вибухових речовин, які були сформовані/синтезовані з доступних інгредієнтів. Найчастіше застосовують при відсутності промислових/військових вибухових речовин.

**I**

**Improvised Explosive Device (IED)**

A device placed or fabricated in an improvised manner incorporating destructive, lethal, noxious, pyrotechnic or incendiary chemicals and designed to destroy, incapacitate, harass or distract.

*Note: It may incorporate military stores, but is normally devised from non-military components. [12], [15]*

**Саморобний вибуховий пристрій (СВП)**

Пристрій, встановлений або виготовлений імпровізованим способом, що містить руйнівні, смертельні, отруйні, запальні, піротехнічні матеріали або хімікати, призначені для знищення, каліцтва, виснаження або відволікання уваги.

*Примітка: ці пристрої можуть включати в себе матеріали військового призначення, але, як правило, складаються з компонентів не військового походження.*

**Improvised Explosive Device Disposal (IEDD)**

IEDD is the location, identification, rendering safe and final disposal of IEDs. [11]

**Знешкодження СВП**

Знешкодження СВП це виявлення, ідентифікація, знешкодження і остаточне знищення СВП.

**Improvised explosive device event**

An event that involves actions or activities in relation to improvised explosive devices. Such actions include explosion; attack; attempted attack; find; hoax; false; turn-in. [11], [12]

**Випадок з застосуванням СВП**

Подія, яка включає дії чи діяльність пов'язану з СВП. Такі дії включають: вибух; напад; спробу нападу; виявлення; СВП-приманки; пристрої, випадково прийняті за СВП; доповідь.

**Initiation**

The action of a device used as the first element of an explosive train which, upon receipt of the proper impulse, causes the detonation or burning of an explosive item. [15]

**Ініціювання**

Дія первинного елемента вибухового ланцюгу, внаслідок сприйнятого початкового імпульсу, яка спричиняє детонацію або загорання вибухової речовини.

**J****Jamming**

Deliberate interference, caused by emissions intended to render unintelligible or falsify the whole or part of a wanted signal. [15]

**Радіоперешкода**

Навмисне втручання, спричинене розповсюдженням радіохвиль, призначене для того, щоб зробити незрозумілим та спотвореним весь чи частину потрібного сигналу.

**L****Line search**

Reconnaissance along a specific line of communications, such as a road, railway or waterway, to detect fleeting targets and activities in general. [15]

**Перевірка шляхів сполучення**

Розвідка вздовж конкретної лінії сполучення, такої як дорога, залізниця чи водний шлях з метою виявлення тимчасових цілей і взагалі, будь-якої діяльності.

**Logistic disposal**

In explosive ordnance disposal, the moving of explosive ordnance from a place where stockpiles are kept, utilizing a variety of methods that may not necessarily involve destruction.

*Note: Logistic disposal may or may not require the use of render-safe procedures. [12]*

**Логістична утилізація**

При знешкодженні ВВП, переміщення ВВП з місця де зберігаються запаси, утилізація різними способами, що не обов'язково можуть включати знищення.

*Примітка: логістичне знешкодження може потребувати чи не потребувати застосування процедур знешкодження.*

**M****Mine**

In land mine warfare, an

**Міна**

В мінній війні вибуховий

explosive munition designed to be placed under, on or near the ground or other surface area and to be actuated by the presence, proximity or contact of a person, land vehicle, aircraft or boat, including landing craft. [15]

### **Mine clearance**

The process of removing all mines from a route or area. [15]

### **Mine disposal**

The process of rendering safe, neutralizing, recovering, removing or destroying mines. [15]

### **Minefield**

In land mine warfare, a defined area in which mines have been emplaced. [15]

### **Misfire**

The failure of a weapon, munition or other device to fire or explode as or when expected due to a fault in the firing system, initiator, propellant or other charge. [15]

### **Munition**

A complete device charged with explosives, propellants, pyrotechnics, initiating composition or chemical, biological, radiological or nuclear material, for use in military operations, including demolitions.

*Note:*

боєприпас, призначений для установки під землею, на землі, біля поверхні землі або в іншому середовищі з метою вибуху внаслідок присутності, наближення або контакту з людиною, транспортним засобом, авіацією, човном, включаючи засоби висадки.

### **Розмінування**

Процес повного вилучення мін із маршруту руху чи з будь-якої зони шляхом їх знищення або знешкодження.

### **Знешкодження мін**

Процес нейтралізації, переведення в безпечний стан, вилучення, переміщення чи знищення мін.

### **Мінне поле**

В бойових діях з застосуванням наземних мін, це визначена площа, на якій встановлені міни.

### **Неспрацювання**

Збій спрацювання зброї, боєприпасу чи іншого пристрою при пострілі чи вибуху в зв'язку з помилкою у вогневій системі, засобі ініціювання, вишибному чи інших зарядах.

### **Боєприпаси**

Цілісні конструкції, споряджені вибуховими, металевими, піротехнічними, ініціюючими, або хімічними, біологічними, радіаційними, чи ядерними речовинами, які застосовуються при приведенні

*In common usage, “munitions” (plural) may be military weapons, ammunition and equipment;*

*Ammunition. Preferred term(s): munition. [12], [15]*

військових операцій, у тому числі підривів.

*Примітка:*

*в англійській мові слово «munitions» у множині може означати не тільки боєприпаси, але також зброю і військове спорядження;*

*також викор. термін Ammunition*

## *N*

### **Neutralization**

Actions taken to eliminate an explosive ordnance threat by permanently interrupting its functioning.

### **Нейтралізація**

Дії, що спрямовані на зниження загрози від ВНП, шляхом повного переривання його функціонування.

## *P*

### **Pyrotechnics**

A mixture of chemicals which, when ignited, is capable of reacting exothermically to produce light, heat, smoke, sound or gas, and may be used to introduce a delay into a firing system because of its known burning time. The term excludes propellants and explosives. [15]

### **Піротехнічні засоби**

Суміші хімічних речовин, які при запалюванні, можуть екзотермічно реагувати з виділенням світла, тепла, диму, звуку чи газу, та можуть бути використані для сповільнення вогневої системи, використовуючи відомий час горіння. Термін виключає вибухові речовини.

## *R*

### **Radio-controlled IED (RCIED)**

An IED initiated electronically in a wireless method consisting of a transmitter and receiver (i.e. personal mobile radio (PMR), cell phone, cordless phone, pager, etc). [6], [11]

### **Радіокерований СВП**

СВП, що ініціюється дистанційно електронним способом, за допомогою передавача та приймача (напр. персональний мобільний радіозв'язок, мобільний телефон, радіотелефон, пейджер та інш.

### **Render safe procedures (RSP)**

The portion of the explosive ordnance disposal procedures involving the application of special explosive ordnance disposal methods and tools to provide for the interruption of functions or separation of essential components of unexploded explosive ordnance to prevent an unacceptable detonation. [9]

### **Rendering safe**

An explosive ordnance disposal procedure involving the application of special methods or tools with the intention of interrupting the functions of, or separating, essential components of unexploded explosive ordnance to prevent detonation, combustion, toxic release or another unacceptable effect. [12]

### **Route clearance**

In land operations, the detection and if found, the identification, marking and neutralization, destruction or removal of mines or other explosive ordnance, improvised explosive devices and booby traps threatening a defined route to allow a military operation to continue with reduced risk.

*Note: Route clearance is normally conducted by military units.* [15]

### **Route reconnaissance**

Reconnaissance along a specific

### **Процедури (порядок)**

#### **знешкодження**

Ряд процедур знешкодження ВВП, що включає застосування спеціальних методів та інструментів знешкодження вибухонебезпечних предметів для переривання функціонування або відокремлення важливих компонентів для виключення несанкціонованої детонації.

#### **Знешкодження (приведення в безпечний стан)**

Процедура знешкодження ВВП, що включає застосування спеціальних методів та інструментів, з метою переривання функцій чи відокремленню основних компонентів ВВП, що не вибухнув для запобігання детонуванню, запалюванню, вивільненню токсичних речовин чи інших подібних наслідків.

#### **Очищення шляхів**

В наземних операціях виявлення та ідентифікація, маркування чи знешкодження, знищення або ж переміщення виявлених мін чи інших вибухонебезпечних предметів, саморобних вибухових предметів, мін пасток, з метою безпечного продовження військових операцій на визначеній ділянці дороги.

*Примітка.: очищення шляхів зазвичай проводиться військовими підрозділами.*

#### **Розвідка шляхів**

Розвідка вздовж визначеного

line of communications, such as road, railway or waterway, to provide new or updated information on route conditions and activities along the route. [15]

### **Route search**

Route Search differs from Route Check or Route Clearance in that it is normally conducted by Advanced or Intermediate Search trained personnel using additional specialist equipment. A cordon may be required to provide security so that the Search Teams' primary focus is on searching. The entire route is normally searched rather than specific points; the result is that there is a higher level of assurance that the route can be safely trafficked.

шляху сполучення, такого як дорога, залізниця чи водний шлях з метою добування інформації щодо стану шляху сполучення та діяльності вздовж нього.

### **Пошук на шляхах**

Пошук на шляхах зазвичай проводиться особовим складом, що пройшов тренування для проведення розширеного та проміжного пошуку з застосуванням додаткового спеціального оснащення. Для забезпечення безпеки може знадобитись встановлення оточення, щоб групи пошуку зосереджувались безпосередньо на виконанні завдання. Весь шлях зазвичай перевіряється частіше за визначені місця; в результаті цього вищий рівень впевненості в тому, що цей шлях є безпечний для переміщення.

## **S**

### **Search (Military)**

The management and application of systematic procedures and appropriate equipment to locate specified targets in support of military operations. Specified targets may include people, information and material resources employed by an adversary.

*Military search is subcategorised as Advanced and Intermediate, which require formal training, and Basic.*

### **Search adviser**

The advisor which is responsible for the planning and execution of

### **Пошук (військовий)**

Управління та застосування систематичних процедур та відповідного оснащення для визначення спеціальних цілей для забезпечення військових операцій. Визначені цілі можуть включати осіб, інформацію та матеріальні ресурси, що застосовуються противником.

Військовий пошук ділиться на розширений та проміжний, які потребують формального та базового навчання.

### **Радник з пошуку**

Радник, що відповідає за планування та виконання операцій з

Advanced/Intermediate operations (as qualified) and continuation training for Search Teams. [10], [11]

розширеного/ проміжного пошуку (відповідної кваліфікації) та подальших тренувань для груп пошуку.

### **Search coordinator**

A search coordinator is an embedded staff officer at formation / battle group level, who has received intermediate or advanced search training and can conduct the detailed planning and preparation of search activities. He provides advice to the commander integrates search activity into other military activities and oversees subordinate search advisers. [11]

### **Координатор з пошуку**

Координатор з пошуку це штабний офіцер, призначений на рівні формування/бойової групи, який пройшов навчання з проміжного чи розширеного пошуку і може детально планувати та готувати пошукову діяльність. Він дає поради командуванню щодо включення пошуку до інших видів військової діяльності та наглядає за радниками з пошуку, які знаходяться в його підпорядкуванні.

### **Self-destruct**

Self-destruct is the capacity of an ordnance to function after a certain period of time whatever if it function as desire or not. (informal).

### **Самознищення**

Самознищення це спрацювання боєприпасу після визначеного проміжку часу, незалежно від того чи спрацював він за призначенням чи ні.

### **Self- deactivation**

In land mine warfare, automatically rendering a mine inoperable and there fore safe to handle by the exhaustion of a component essential to the operation of the mine. This process may be reversed by the replacement of the exhausted component, for example a battery. [15]

### **Самодеактивація**

В наземних мінах автоматичне переведення пристрою в нефункціонуючий стан і поява можливості безпечно провести роззброєння міни. Міна може бути переведена в робочий стан шляхом встановлення вилученого компоненту, наприклад, елемента живлення.

### **Self-neutralization**

The rendering of a mine inoperable, but not necessarily safe to handle, by means of an automatically functioning mechanism incorporated into the mine. This process may be

### **Самонейтралізація**

Дія, спричинена за допомогою пристрою, що є невід'ємною частиною міни, та робить міну недіючою (не активною), але не завжди безпечною в поводженні з



reversible. [15]

### **Shaped charge**

A charge shaped so as to concentrate its explosive force in a particular direction. [15]

### **Situational awareness (SA)**

The knowledge of the elements in the battlespace necessary to make well-informed decisions. [15]

### **Spot jamming**

The jamming of a specific channel or frequency. [15]

### **STANAG**

Preferred term: NATO standardization agreement. [15]

### **Standing operating procedure (SOP)**

A set of instructions covering those features of operations which lend themselves to a definite or standardized procedure without loss of effectiveness. The procedure is applicable unless ordered otherwise. [15]

### **Stockpile**

In explosive ordnance disposal, a large quantity of explosive ordnance. [12]

### **Submunition**

Any munition that, to perform its task, separates from a parent munition.

нею. У наземних мін цей процес може бути зворотним.

### **Кумулятивний заряд**

Заряд, що формується таким чином, щоб сконцентрувати свою вибухову силу у конкретному напрямку.

### **Володіння ситуацією (Ситуативна обізнаність)**

Знання про елементи середовища ведення бойових дій, необхідні для прийняття обґрунтованих рішень.

### **Спрямоване подавлення**

Подавлення визначеного каналу чи частоти.

### **Стандарти НАТО**

Надається перевага терміну: Угода зі стандартизації НАТО.

### **Постійно діючі оперативні процедури (ПДОП)**

Набір інструкцій, що охоплюють ті особливості операції, що дозволяють застосування визначеної або стандартизованої процедури без втрати ефективності. Процедура застосовується, якщо не визначено інше.

### **Скупчення ВВП**

В контексті знешкодження ВВП, це велика кількість ВВП зосереджених в одному місці.

### **Суббоєприпаси (елемент касетного боєприпасу)**

Будь-які боєприпаси які

Submunitions are classified as bomblets, grenades, or mines. [15]

відокремлюються від боєприпасу-носія бойових елементів.

Суббоєприпаси поділяються на бойові елементи касетних боєприпасів, гранати та міни.

**Suicide improvised explosive device (SIED) [6]**

**Суїцидальні СВП**

***T***

**Tactics, techniques and procedures (TTP) [6], [14]**

**Тактики, техніки та процедури (ТТР)**

**Technical intelligence**

Intelligence concerning foreign technological developments, and the performance and operational capabilities of foreign materiel, which have or may eventually have a practical application for military purposes. [15]

**Технічна розвідка** Розвідка з питань технологічного розвитку іноземних держав характеристики та оперативні можливості іноземних зразків, що мають чи потенційно можуть мати практичне застосування в оборонних цілях.

***U***

**Unexploded explosive ordnance (UXO)**

Explosive ordnance which has been primed, fuzed, armed or otherwise prepared for action, and that has been fired, dropped, launched, projected or placed in such a manner as to constitute a threat to operations, installations, personnel or material and remains unexploded either by malfunction or manufacturing defect or for any other cause. [12], [15]

**Вибухонебезпечні предмети, що не вибухнули (ВНВ)**

Вибухонебезпечні предмети (ВНП), підготовлені до використання або використані шляхом встановлення капсуля, запала/підривника / детонатора, переведення в бойове положення або іншим чином, вистрілені, скинуті, запущені або випущені і несуть загрозу для проведення операції, спорудам, особовому складу чи ресурсам, проте не вибухнули через несправність конструкції, дефект виробництва або з будь-якої іншої причини.

## V

**Victim-operated improvised explosive device (VOIED) [6]**

**СВП, який приводиться в дію жертвою**

**Vulnerable point (VP)**

**Імовірні місця для ймовірного встановлення вибухових пристроїв**

Vulnerable points are those locations where it is particularly advantageous for an adversary to place an explosive device or booby trap than elsewhere.

Імовірні місця це ті ділянки де, порівняно з іншими територіями, в противника є особливі переваги для встановлення вибухових пристроїв чи мінних пасток.

In the context of C-IED, a vulnerable point is a specific location that is assessed to be a likely site for IEDs to be emplaced because of terrain, channelling, pattern-setting or the enemy's previous employment.[15]

В контексті П-СВП, імовірні місця це особливі ділянки місцевості (рельєф, перешкоди) або місця де раніше ворогом встановлювалось СВП, які оцінюються як типові для встановлення СВП.

## W

**Weapons intelligence team (WIT)**

**Група зі збору та первинного аналізу доказів**

WIT is a pool of specialists that investigate IED incidents when tasked. Their main task is to gather, analyse, collate and distribute technical / tactical intelligence and forensic evidence, in support of the exploitation. [11]

Група зі збору та первинного аналізу доказів (WIT) це об'єднання спеціалістів, що досліджують випадок з застосуванням СВП відповідно до поставленого завдання. Їх основна мета зібрати, проаналізувати, співставити та класифікувати тактичну/технічну складову розвідувальних даних та докази з метою забезпечення подальшого аналізу.

## АБЕТКОВИЙ ПОКАЖЧИК (українська мова)

Б		Н	
Біометрія	7	Нейтралізація	21
Боєприпаси	20	Неспрацювання	20
Боєприпаси, що не вибухнули	12	П	
Бомба	7	Переведення з бойового	
		положення в безпечне	11
В		Перевірка шляхів сполучення	19
Вибух	13	Підрив	16
Вибухова мережа	16	Підривна станція	16
Вибухова речовина		Піротехнічні засоби	21
промислового виготовлення	9	Постійно діючі оперативні	
Вибухові речовини	13	процедури (ПДОП)	25
Вибухонебезпечні залишки		Пошук (військовий)	23
війни (ВЗВ)	16	Пошук на шляхах	23
Вибухонебезпечний предмет		Процедури (порядок)	
(ВНП)	13	знешкодження	22
Вибухонебезпечні предмети,		Процедури знешкодження	
що не вибухнули (ВНВ)	27	ВНП	15
Використання інформації	13	О	
Випадок з застосуванням		Обстеження території	
СВП	18	(району)	6
Випадок зі знешкодження		Операції зі знешкодження	
ВНП	14	ВНП	15
Виявлення	11	Оціночний заряд вибухової	
Володіння ситуацією		речовини	13
(Ситуативна обізнаність)	25	Очищення від ВНП	14
Г		Очищення території	6
Група зі збору та первинного	27	Очищення шляхів	22
аналізу доказів		Р	
Д		Радіоелектронна боротьба	12
Дані, зібрані із застосуванням		Радіоелектронне подавлення	12
криміналістичних процедур	17	Радіокерований СВП	21
Доктрина	11	Радіоперешкода	19
Е		Радник з пошуку	23
Елемент невилучення	5	Радник зі знешкодження ВНП	14
Елемент або пристрій		Розвідка шляхів	22
невилучення	6	Розмінування	9
З		Розмінування (Гуманітарне	
Загроза ВНП	15	розмінування)	10
Заряд	7		

Засоби радіоелектронної протидії радіокерованим СВП	9	Руйнування пошкодження	10
Захист Сил	17	С	
Звичайні боєприпаси	9	Самодеактивація	24
Знищення на місці	11	Самознищення	24
Знахідка (Find)	16	Самонейтралізація	24
Знешкодження (приведення в безпечний стан)	22	Саморобна вибухова речовина	18
Знешкодження звичайних (штатних) боєприпасів	9	Саморобний вибуховий пристрій (СВП)	18
Знешкодження мін	20	СВП керований по проводах	8
Знешкодження ВВП	14	СВП, який приводиться в дію жертвою	27
Знешкодження СВП	18	Скупчення ВВП	25
Знешкодження хімічних, біологічних, радіаційних та ядерних ВВП	8	Спільна публікація	5
I		Споряджання (переведення у бойовий стан)	6
Ідентифікація ВВП	15	Спрямоване подавлення	25
Імовірні місця для ймовірного встановлення вибухових пристроїв	27	Стандарти НАТО	25
Ініціювання	19	Суббоєприпаси (елемент касетного боєприпасу)	25
K		Суїцидальні СВП	26
Касета (касетний боєприпас)	8	Схованка (Hide)	17
Керований боєприпас	8	T	
Координатор з пошуку	24	Тайник	7
Кумулятивний заряд	25	Тактики, техніки та процедури (ТТР)	26
L		Технічна розвідка	26
Логістична утилізація	19	Ф	
M		Фальшивий випадок	16
Міна	19	X	
Міна в безпечному положенні	11	Хибний СВП	17
Міна-пастка	7	Хімічні, біологічні, радіаційні та ядерні ВВП	8
Мінне поле	20		

### Бібліографія

1. Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 08.01.2014 року №1 “Про затвердження Інструкції про порядок виконання робіт з виявлення, знешкодження та знищення вибухонебезпечних предметів”.
2. ДСТУ 3966:2006 “Засади і правила розроблення військових стандартів на терміни та визначення понять”.
3. Військовий стандарт 01.001.003 (Видання 3) Військова стандартизація. Порядок розроблення і реєстрації військових стандартів.
4. Військовий стандарт 01.001.004 (Видання 3) Військова стандартизація. Вимоги до побудови, викладення та оформлення військових стандартів.
5. Військовий стандарт 01.001.008 (Видання 2). Військова стандартизація. Правила і методи впровадження та застосування міжнародних військових нормативних документів (AAP-03 Ed. J Ver. 3, Production, maintenance and management of NATO standardization documents, NEQ).
6. AAP-15 Ed. 2017-2018 NATO glossary of abbreviations used in NATO documents and publication.
7. AOP-38 Ed. 5 – Specialist glossary of terms and definitions on ammunition safety.
8. IMAS 04.10 - Glossary of mine action terms, definitions and abbreviations.
9. STANAG 2282 Ed: 2 Interservice explosive ordnance disposal operations on multinational deployments - ATP-72(A).
10. STANAG 2283 Ed: 3 – Allied tactical doctrine for military search - ATP-3.12.1.1 Edition C.
11. STANAG 2295 Ed: 4 – Allied joint doctrine for countering improvised explosive devices (C-IED) - AJP- 3.15 Edition C.
12. STANAG 2628 Ed: 1 – Allied joint doctrine for explosive ordnance disposal support to operations - AJP-3.18 Edition A.
13. STANAG 2933 Ed 3: – Land forces explosives and demolition accessories interchangeability catalogue in wartime AOP-19(D).
14. STANAG 2999 Ed: 10 – Use of helicopters in land operations doctrine - ATP-49 Edition G.
15. STANAG 3680 Ed: 5 – NATO glossary of terms and definitions (English and French) - AAP-06 Edition 2018.
16. STANAG 6502 Ed: 1 – Technical exploitation - AIntP-10 Edition A.
17. STANAG 6515 Ed: 1 – Countering threat anonymity:biometrics in support of nato operations and intelligence - AIntP-15 Edition A.

---

**Ключові слова:** боєприпаси, вибух, вибухова мережа, вибухові речовини, вибухонебезпечний предмет, елемент невилучення, заряд, знешкодження (переведення в безпечний стан), знешкодження мін, знешкодження ВВП, ідентифікація ВВП, касета, кумулятивний заряд, логістична утилізація, міна, міна в безпечному положенні, нейтралізація, неспрацювання, переведення з бойового положення в безпечне, підрив, пошук, очищення території, радіокерований СВП, радіоперешкода, розмінування, самознищення, самонейтралізація, саморобна вибухова речовина, суббоєприпаси (елемент касетного боєприпасу), тайник, технічна розвідка, хибний СВП

---